

stupcem takovým, leč by vedení rozepře v případnosti posléz uvedené dodatečně řádně bylo schváleno;

c) když při obsazení rozhodčího soudu nebo při usnášení porušeno bylo některé zákonné nebo smluvní ustanovení, nebo když prvopis a vyhotovení rozhodčího výroku nebyly podepsány všemi rozhodci;

d) když odmítnutí některého soudce bylo neoprávněně odepřeno soudem rozhodčím;

e) když rozhodčí soud překročil meze svého úkolu;

f) když rozhodčí výrok odporuje nezměnitelným předpisům právním;

g) když rozhodčí výrok odsoudil některou stranu k činu zákonem nepřípuštěnému nebo nedovolenému;

h) když jsou tu podmínky, za kterých rozsudek soudní může v odpor býti vzat žalobou o obnovu.

VIII. Žaloba na zrušení výroku rozhodčího.

Žaluje-li se na zrušení výroku rozhodčího, budiž žaloba podána u soudu, který by byl pro tuto rozepři v první instanci příslušný, kdyby tu smlouvy o rozsudím nebylo. Zakládá-li se žaloba tato na některém z důvodů *a)–g)* právě uvedených, budiž vznesena ve třech měsících, jinak jest vyloučena. Lhůta tato počíná se dnem, kterého straně rozhodčí výrok byl doručen; jestliže však o důvodu odporování teprve později se dověděla, tím dnem, kterého strana nabyla vědomosti o tomto důvodu odporování.

V případnosti ad *h)* udané lhůta pro žalobu budiž posuzována podle předpisů o žalobě za obnovu.

Strany ani ve smlouvě o rozsudím ani jinou úmluvou nemohou vzdáti se toho, aby zákonných předpisů o odmítnutí soudce, o doručení a podepsání rozhodčího výroku, o odporování jemu nebylo užíváno.

IX. Předpisy tyto vztahují se obdobně k rozhodčím soudům, které dle zákona dovozeným způsobem nařizeny jsou posledním pořízením neb jinými opatřeními, na úmluvě sporných stran se nezakládajícími, nebo stanovami. Rozhodčí soudy, podle zákona ze dne 15. listopadu 1867 č. 134 ř. z. k odklizení sporů z poměru spolkového zřízené, nejsou podrobeny ustanovení tohoto oddílu.

Soudy rozhodčí bursovní viz Bursa.

Soudy rozhodčí mezinárodní.

I. Dějinný vývoj.

Až do časů Bonifáce VIII. zastávali papežové úřad rozhodčího soudce mezi jednotlivými knížaty, později vystupují papežové jako prostředníci ve sporech mezi katolickými vladaři; ve 14. a 15. století volila se již světská knížata za rozhodce. V Německu nabyly smírčí soudy zvláštních útvarů. Následkem nedostatečného soudnictví podnikli již drahně let před zřízením komorního soudu říšského, okolo polovice 13. věku, mnozí říšští stavové a bezprostřední poddaní říšští mezi sebou kroky za účelem smírného vyřizování svých sporů a proto užívalo se obyčejně označení »odklizení« (Austräge), kterážto zařízení sama napřed bývala stanovena v zemském míru, smlouvou založeném, zhusta i při uzavírání jiných smluv. Když kurfirsti r. 1424 ustanovili, že budou své rozepře mezi sebou vyřizovati »odklizením«, byl učiněn pokus na říšském sněmu r. 1437 a 1438 stanoviti vlastní všeobecný řád odklízovací říšským zákonem, než marně. Bylo tré druhů odklízování: původní způsoby »umluvené« (gewillkürt) t. j. smlouvami založené, pak privilegované, t. j. povolené císařem říšským

městům a příslušníkům říše a konečně zákonné. Taková odklízování, t. zv. odklízování řádná, t. j. řádem komorního soudu nařízená, rozhodovala jen o sporech mezi kurfirsty, knížaty a skutečně okněžněnými preláty a hrabaty, pak mezi preláty, hrabaty a šlechtou bezprostředně říši poddanou, byli žalobce stavu rovného nebo vyššího: také musili vlastní poddaní zeměpánovi, chtějící proti zneužívání vladařské moci nebo v soukromých záležitostech na zeměpána sami žalobou nastoupiti, z pravidla v první instanci žalobu vznést před odklízováním. Aktou rýnského spolku (čl. 11, odst. 4) zavázali se, když myšlénka zříditi stálý spolkový soud nebyla pronikla, členové spolku, že nebudou ani pod žádnou záminkou se mezi sebou válečně potírati ani sporných práv násilím se domáhati, nýbrž že je přednesou před spolkovým shromážděním, které potom ve výboru má se pokusiti o zprostředkování a nebylo-li by lze ho docíliti a bylo-li by tedy potřebí soudcovského rozhodnutí, že toto pak opatří řádně sestavená odklízovací instance, jejímužto výroku proucí se strany ihned mají se podrobiti (viz odklízovací řád ze dne 16. června 1817, vídeňskou závěrečnou aktu ze dne 14. května 1824, spolkový exekuční řád ze dne 3. srpna 1820 a usnesení spolková ze dne 19. června 1823, 7. října 1830, 28. února 1833, 25. června 1835, 19. října 1838 a 15. září 1841). Avšak teprve německý spolek uskutečnil, zaved odklízovací soudy, to, nač porýnská akta spolková pouze neurčitě pomýšlela, avšak co neprovedla. Když návrh stálého soudu spolkového pro opposici několika členů spolku, kteří takový soud pokládali za neslučitelný se svou suverenitou (zvláště Bavorsko a Wirtensbersko, k nimž se později i Hessensko Darmštadtské přidružilo), byl zmařen, zavázali se dle čl. 11 členové spolku, že ani nebudou se mezi sebou pod žádnou záminkou válečně potírati, ani sporných práv násilím se domáhati, nýbrž že je přednesou před spolkovým shromážděním, jemuž by potom příslušelo, aby pokusilo se ve výboru o zprostředkování. Severoněmecký spolek přijal do své ústavy ze dne 16. dubna 1867 ve článku 76 tolikéž ustanovení, že spory povahy nikoli soukromoprávní mezi jednotlivými státy spolkovými po zavoání jedné strany spolkovou radou jest vyřizovati. Podobný předpis obsahuje ústava německé říše ze dne 16. dubna 1871. Švýcarská ústava spolková má ustanovení, že spolkový soud má rozhodovati o soukromoprávních rozepřích mezi spolkem a kantony, jakož i ve sporech kantonů mezi sebou, mezi těmito a soukromníky, jakož i korporacemi s druhé strany; rovněž rozhoduje o státoprávních sporech Spojených států Severoamerických mezi sebou kongres. Avšak až podnes zásada, že jest povinností států, aby své spory smírnou cestou daly rozhodovati, tudíž aby používaly ústavu soudu rozhodčího, neproklestila si úplně cestu, byť i státové ve mnohých případech až do nejnovější doby užívali rozhodčích soudů.

II. Zásady mezinárodního práva o rozhodčích soudech

Především nutno lišiti smírčí soud a zprostředkování; charakteristická známka smírčího soudu spočívá v tom, že jeho výroku bez výminky jest se podrobiti. Má-li mezinárodní spor se rozhodnouti smírčím soudem, potřeba k tomu výslovné úmluvy účastníků s vyhlédnutými k tomu rozhodci, úplně dle zásad mezinárodních smluv. Za rozsudí volívají se státové nebo suvereni, soudní dvorové, právnické fakulty (boloňská rozhodovala opět a opět rozepře italských států) nebo soukromé osoby, jako na slovo vzatí státníci, učitelé státního a mezinárodního práva; suvereni mohou se

dáti zastupovati, nikoli však soukromé osoby, jsouce pouze pro své osobní vlastnosti zvoleny. Úmluva o pokutu smluvníky ujednaná pro případ nesplnění byla by nepřiměřena, nejsouc dostatečným ekvivalentem. Z rozhodčího výroku není odvolání; lze mu jen odporovati pro neplatnost kompromisu, pro absolutní nezpůsobilost rozsudího, pro nepoctivost jeho nebo protistrany, pro nedostatečné nebo úplně odepřené slyšení, pro překročení mezi rozhodčího soudu, pro naprostou bezprávnost nařízení rozhodnutím vydaných. Konference mezinárodní v říjnu r. 1873 v Bruselu konaná prohlásila, že národové jsou povinni používatí rozhodčího soudu v těch sporech, které nelze ukliditi vyjednáváním. V nejnovější době nesou se snahy společnosti přátel míru k tomu, aby byli získáni ve všech státech stoupení toho principu, aby mezinárodní spory mocností uklizovaly se ne válkou — surovým to násilím — nýbrž v řízení rozhodčím. Vážný krok v tom ohledu učiněn cařem Mikulášem II., který koncem r. 1898 vyzval mocnosti evropské ku kongresu, jenž zabýváti se má otázkou všeobecného odzbrojení.

Soudy rozhodčí železniční viz Bursa.

Soudy trestní viz Příslušnost soudní (trestní).

Soudy vojenské.

Soudy vojenské povolány jsou vynášeti na základě vojenského řízení trestního ve vojenských věcech trestních rozsudek nad vojenskými osobami, výjimečně též nad osobami civilními. Úřad soudce zastávají osoby vojenské.

I. Instance.

Vojenské soudní úřady spořádány jsou v trojí instanci. K stálým vojenským soudním úřadům první stolice počítají se: posádkové (garnisonní) v sídle každého vojenského teritoriálního velitelství, v pevnostech a jiných důležitých posádkách, námořnický soud v Pulji, gardové soudy a soudy vojenské akademie ve Vídni a v Novém městě za Vídni. Druhou instancí v míru a ve válce jest vrchní vojenský soud ve Vídni a třetí instancí jest nejvyšší vojenský dvůr soudní přidělený říšskému ministerstvu války. Nepravdělnými soudy vojenskými prvé instance jsou: vojenské soudy zřízené ve válce v poli, soudy vlajkové a lodní.

II. Soudní orgány.

K pravosudí ve vojsku povolán jest důstojnický sbor auditorů. Každý soud vojenský sestává z jednoho nebo více auditorů a z předsedy jakožto představeného soudu; druhdy bývají při rozsuzování účastny i osoby stavu vojenského. Generálové auditoři zasedají při nejvyšším vojenském dvoru soudním a při vrchním soudu vojenském; jeden generál auditor jest přednostou 4. oddělení říšského ministerstva války. Plukovníci auditoři činní jsou jako referenti při vrchním soudu vojenském, jehož přednostou jest generál; tajemníkem jest pak auditor. Způsobem stejným složen jest nejvyšší vojenský dvůr soudní.

III. Soudy vojenské pro zeměbranu.

Nad osobami ve svazku zeměbrany konají pravomoc v trestních věcech soudy vojenské utvořené dle předpisů platných pro vojsko řadové; členové soudů těchto jsou však vzati ze zeměbrany, v případě potřeby pak do soudů zřízených v čas války mohou povolání býti i příslušníci vojska řadového (válečného námořnictva). Zeměbranceckým soudům ve válce ustanoveným může býti též přiděleno trestní vyšetřování nad osobami podléha-